

SVENSK DEMOKRATI

100 år

HBQT

Arbetsblad och bakgrundsmaterial

OM PROGRAMSERIEN

Svensk demokrati 100 år är en poddserie i åtta delar som berättar om avgörande händelser och människors kamp och livsöden under demokratins utveckling i Sverige. Med hjälp av personliga brev från arkiv och forskare kan vi se hur samhället och demokrati ständigt är i förändring. Mer har hänt de senaste 100 åren än vad man kanske kan tro...

Avsnittsförteckning

1. Rösträtt
2. Barn
3. Jämställdhet
4. HBTQ
5. Funktionsrätt
6. Minoritet
7. Folkrörelser
8. Yttrandefrihet

Avsnitten är 28,30 minuter långa.

Målgrupp och pedagogiskt syfte

Målgrupp: *Folkbildning – till exempel folkhögskola och studieförbund*

Ämne: *Samhällskunskap, historia*

Demokrati är ingen självklarhet, människor har jobbat för den - och behöver fortsätta att arbeta för den. Demokrati kan vi inte ta för givet, utan vi måste ständigt värna om och kämpa för den. Idag menar många att demokratin är hotad på olika sätt. Målet med serien är att stärka demokratin och öka förståelsen för hur den svenska demokratin vuxit fram och hur den är uppbyggd. Genom att förstå historien kommer vi också förstå vikten att värna den. Den här serien vill levandegöra historien genom människoporträtt som kan koppla ihop vår kunskap om historien till vår förståelse för demokratin idag.

Serien kan användas på olika sätt, både som ingång till vidare kunskap, som förståelse till demokrati och som diskussionsunderlag för att tydliggöra studenternas/deltagarnas egen roll i ett demokratiskt samhälle.

Bakgrund

2021 är det 100 år sedan både kvinnor och män för första gången fick rösta i val till riksdagen. Under 2020 och 2021 genomför regeringen därför en nationell kraftsamling "Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati" för att säkerställa en levande och uthållig demokrati för framtiden. Detta ska bidra till ökad delaktighet, förankring och motståndskraft i demokratin.

Inom den organiserade folkbildningen pågår många initiativ för att uppmärksamma demokratiåret, bland annat genom projektet #vimåsteprata.

Folkhögskolor och studieförbund har en lång tradition av att stärka och utveckla svensk demokrati genom bildning, utbildning och delaktighet i samhällsutvecklingen.

Den här serien vill bidra med underlag till det arbetet.

HBTQ – ARBETSBLAD

Ord och begrepp

Ordlistan nedan innehåller centrala begrepp och betydelsebärande ord från avsnittet. Här är några förslag på hur ni kan arbeta med ordlistan.

- Gå igenom orden. Vilka är nya? Vad betyder de? Vad skulle de kunna betyda? Hur är ordet sammansatt? Vad är ordets ursprung?
- Ge orden ett passende sammanhang i meningar eller texter där ordet förekommer.
- Efter att ni lyssnat – reflektera över hur och i vilket sammanhang som orden användes.
- Sammanfatta avsnittet muntligt eller skriftligt med hjälp av orden.

Demokrati
Minoritet
RFSU
HBTQ

Mänskliga rättigheter
Sexuell identitet
Sexuell läggning

Frågor och uppgifter

1. Återberätta avsnittets handling kortfattat med egna ord. Lägg till egna reflektioner.
2. Välj ett citat ur avsnittet. Varför har du valt just det citatet?
3. På vilket sätt är mänskliga rättigheter, till exempel de sexuella rättigheterna, en avgörande del av den svenska demokratin?
4. Vad står HBTQ för?
5. Ibland används även I, A och +, alltså HBTQIA+. Ta reda på vad I, A och + står för.
6. Vad är det för skillnad på sexuell läggning och sexuell identitet?
7. Utgå från Eriks brev i avsnittet. Diskutera hur detta speglar hur det är att leva utanför samhällets norm – och vad det kan göra med en människa.
8. Jens Rydström, historiker och professor i genusvetenskap, säger att det är viktigt att komma ihåg att alla demokratier måste ha ett skydd för minoriteter. Varför är det så viktigt? Vilka kan konsekvenserna annars bli, säger han?
9. Det finns några viktiga årtal i Sveriges historia om HBTQ-personers rättigheter. Vad hände år 1944, 1979, 1995, 2003, 2009 och 2013? Vad tas upp i avsnittet? Leta även vidare själv. Reflektera över de fakta ni kommit fram till. Hur hänger dessa årtal ihop med demokrati?
10. Per Albin Hansson höll 1928 det berömda folkhemstalet, där han pratar om ett samhälle där alla ska få plats och må bra. Men det gällde trots allt inte alla. Som HBTQ-person så var det i princip omöjligt att bli inkluderad och accepterad. Från 1930-talet och framåt ökade dessutom åtalerna för homosexuella handlingar i Sverige. Vilka normer och omvärldsfaktorer bidrog till detta? Vad hände i andra länder som kan ha påverkat detta? Vad får du veta i avsnittet?

11. I historieskrivningen har ofta olika gruppers historia glömts bort eller mörkats. Emancipatorisk historiesyn innebär att man vill berätta historien ur de gruppers perspektiv som tidigare sällan blivit sedda eller hörda. Nu berättas allt fler gruppers historia – barn, minoriteter, funktionsnedsatta, rasifierade och HBTQ-perspner, till exempel. Varför är det här viktigt ur ett demokratiskt perspektiv? Diskutera.
12. På vilket sätt är historierna om Eva-Lisa och klubben Transvestita en viktig del av svensk demokratihistoria?

Det här avsnittet passar bra att lyssna på och arbeta med tillsammans med avsnittet *Funktionsrätt*. Se även serien *Tack gud jag är homo, säsong 2*. Det finns också en utförlig lärarhandledning till den serien.

BAKGRUNDSMATERIAL

Om HBTQ-historia, identitet, sexuell identitet och att få vara/älska den man vill.

- Brevet från man-kvinnan skrevs 1964. Brevet ingår i en konstfilm från 2020 av konstnären Sam Hultin. (Konstnären förvaltar ett arkiv från transpionjären Eva-Lisa Bengtsson som är mottagaren av breven.)
- Brevet skrevs från en ung man 1933 till RFSU. Finns i original i arbetarrörelsens arkiv. Citerat i boken "Sex i folkhemmet" av Lena Lennerhed.

Samtliga texter har bearbetats.

Medverkande:

Jens Rydström, historiker och professor i genusvetenskap vid Lunds universitet

Sam Hultin, konstnär som arbetar med queer-historia

ANDRA PROGRAM OM DEMOKRATI FRÅN UR

UR har många program om demokrati. Här är ett urval som kan passa bra tillsammans med *Svensk demokrati 100 år*.

- Bildningsbyrån – Tänka mot strömmen
- Rösträtt för kvinnor 100 år
- Det goda landet
- Perspektiv på världen
- UR Samtiden – Demokrati och politiska val
- UR Samtiden – Politiskt deltagande
- UR Samtiden – Vi måste bry oss om demokrati
- UR Samtiden – Kvinnotrubbel – abort i Sverige förr och nu
- UR Samtiden – Läns museerna berättar: Gulli Petrini

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).